

LUNDAGENEALOGEN

MEDLEMSBLAD FÖR
LUNDS SLÄKTFORSKARFÖRENING

Nr 2 2021

Innehåll

Om föreningen

Ordförandens spalt

En släktsammankomst i Lund år 1630

Skomakaren från Fågelsångsdalen

Databasen "Lund inom vallarna"

Barn avlat under äktenskapslöfte

Höstens program i LSF 2021

Lunds Släktforskarförening LSF

Org.nr: 802420-3997

E-post: info@lundsslaktforskarforening.se

Hemsida www.lundsslaktforskarforening.se

c/o Lars Åke Sellberg, Husmansvägen 10, 227 38 Lund

Medlemsavgiften är 160 kr/år. Makar/sambos betalar 210 kr/år tillsammans.

Avgiften för personer bosatta utomlands är 200 kr/år. För dem, som inte varit medlemmar tidigare och som anmäler sig efter 1/8, gäller halv avgift. Medlemsavgiften sätts in på pg 498 4745-2.

Glöm inte att ange namn, adress och för vilket år avgiften gäller.

De medlemmar som så önskar, kan förutom namn och adress även ange en mailadress. Då detta enligt GDPR är en icke verksamhetskritisk uppgift, så krävs ett aktivt medgivande från medlemmen, att LSF får lagra mailadressen. LSF tolkar en angiven mailadress som ett sådant medgivande. LSF uppdaterar sin sändlista för Nyhetsbrev med den anmälda mailadressen.

Lunds Släktforskarförenings hantering av medlemsuppgifter är anpassade till kraven i Dataskyddsförordningen (GDPR). Detta finns beskrivet på hemsidan under rubriken "Om LSF".

Styrelse

Ordförande: Claes Westrup

e-post: claes@westrup.se

Vice ordförande: Bengt Schultz

e-post: bengt.schultz@telia.com

Sekreterare: Margareta Arnell

e-post: margaretau.arnell@telia.com

Kassör: Lars Åke Sellberg

e-post: la.sellberg@gmail.com

Övriga styrelsemedlemmar:

Anders Lindberg

e-post: aelindberg2004@yahoo.se

Marianne Kindgren

e-post: mykindgren@gmail.com

Nils Mandahl

e-post: nils.mandahl@med.lu.se

Redaktionskommitté för Lundagenealogen

Redaktör: Eva von Rosen

e-post: red@lundsslaktforskarforening.se

Ansvarig utgivare: Claes Westrup

Marianne Kindgren

Bengt Schultz

Nils Mandahl

Bo Nordenfors

e-post: bo.nordenfors@gmail.com

Revisorer

Nils-Erik Persson (sammankallande), Berne Jönson

Revisorssuppleant

Rolf Nilsson

Valberedning: Magnus Hellblom (sammankallande) vakant

Föreningen, som hade 159 st. medlemmar vid utgången av år 2020,

är ansluten till Skånes Släktforskarförbund och Sveriges Släktforskarförbund.

Ordförandens spalt

När ni nu läser detta så har förhoppningsvis de flesta fått åtminstone en första vaccinspruta och jag hoppas att samhället har kommit en bit på väg tillbaka till ett mer normalt läge.

Jag är nog inte ensam i förenings-Sverige om att försöka summera hur coronapandemin har påverkat det gångna året. Restriktionerna, som infördes i mars förra året, innebar ju en kraftig begränsning i möjligheterna att träffas i grupp. Konsekvensen blev att i princip all föreningsverksamhet i landet gick i stå. Den största inverkan för de flesta av oss var väl på ett mer närliggande plan. När möjligheterna att träffa den närmsta familjen och vännerna begränsades, blev livet för de flesta lite ensamt och många har längtat efter att få träffas igen.

Som släktforskare har vi ju också saknat möjligheterna att träffas på medlemsmöten eller arkiv. Den sociala samvaron med tillfällena att tillsammans dryfta både personliga och släktforskarinriktade frågor är en viktig del i att vara med i en förening. Jämfört med många andra typer av föreningar, vars huvudsakliga verksamhet består av gemensamma fysiska aktiviteter, så är vi släktforskare dock inte lika hårt drabbade. En stor del av vår verksamhet består av att leta efter uppgifter i arkiven och detta kan ju ofta göras med uppkoppling över internet till olika söktjänster. Arkivens begränsade öppettider för fysiska besök har dock försvårat och försenat forskning i många icke digitaliserade handlingar.

Då de fysiska mötena fick ställas in startade ett antal rikstäckande/regionala föreningar olika digitala mötesaktiviteter. Jag tänker då på Genealogiska föreningen (GF) i Stockholm, DIS Syd och även Skånes Släktforskarförbund (SkSF). Detta ledde till att vi i LSF redan under våren 2020 gick över till digitala styrelsemöten. SkSF drog under sommaren i gång utbildningar i den digitala tekniken för sina medlemsföreningar och under hösten startade vi med digitala medlemsmöten.

Detta är nog en bidragande orsak till att LSF:s medlemsantal faktiskt ökade något under 2020. En del andra föreningar, där verksamheten låg nere

helt, har haft svårigheter att behålla sina medlemmar. Även om det är klart begränsande med digitala möten jämfört med de fysiska träffarna finns det en stor fördel, nämligen att man kan delta i möten på distans. De innebär att till exempel GF:s olika aktiviteter är tillgängliga över hela landet. Även på våra medlemsmöten har vi haft deltagare från bland annat Uppsala, Linköping och Karlskrona. Det tycker jag är mycket positivt.

Under ett av vårens medlemsmöten, då Henrik Borg pratade om den tidiga industrin inom nuvarande Västerbro, efterlyste han personer som har gamla minnen och historier från denna del av Lund. Jag har sedan varit i kontakt med Sara Bernstorp på Lunds Kommun. Hon tipsade om www.lund.se/westsidestories, där kommunen lagt ut ett par berättelser från området. Jag ber medlemmar, som vill dela med sig av historier, dokument eller annat material att kontakta mig, ordf@lundsslaktforskarforening.se. Om vi blir några stycken, kan vi kanske få till en fysisk eller digital kvällsträff i slutet av september.

Son ni kanske vet kommer årets Släktforskar-dagar att hållas som ett digitalt evenemang 11 – 12 september, se sfd2021.se, och Sveriges Släktforskarförbunds årsstämma hålls den 4 september, också den digitalt.

Jag hoppas några av er har passat på att besöka några av de platser, där årets Släktforskarvecka Skåne har haft program. Tyvärr har ju vissa inslag tvingats bli digitala till exempel föredragen i Lund.

Jag vill till sist påminna om att vi på senaste årsmötet beslöt att höja medlemsavgiften från 2022. Den nya avgiften är 180:- för enskild medlem och 240:- för familjemedlemskap. Bakgrunden till detta är bl.a. att medlemsavgiften till Sveriges Släktforskarförbund ökat från 12 till 24 kr. per medlem under de senaste tre åren samt stigande kostnader för tryckning och utskick av Lundagenealogen. Studera därför erbjudandet att enbart få tidningen som en pdf-fil i den separata bilagan.

Claes Westrup

En släktsammankomst i Lund år 1630

Inledning

Det är inte bara efter Öresundsbrons tillkomst som människor har rest över sundet; det har gjorts i årtusenden med båt. För fyra hundra år sedan fanns flera orsaker till att förflytta sig över sundet: t.ex. utbildningsbehov samt arbets- och familjerelaterade orsaker. Likaså umgicks man inom sina samhällsklasser, t.ex. yrkeskollegor som läkare och professorer. Här handlar släktsammankomsten om en trolovning(sfest) som ägde rum i Lund år 1630. Det var läkaren och professorn Ole Worm som skulle trolova sig med Susanne, dotter till lundabiskopen Mads Jensen Medelfar.

Ole Worms trolovning(sfest)

”Under äldre tider var trolovningen den egentliga bekräftelsen på att man var ett par, och att avtal hade ingåtts mellan de två berörda släkterna. Trolovningen var en offentlig akt där den närmaste släkten närvarade för att kunna vittna om att trolovningen gått rätt till. Trolovningen blev giltig genom handslag.” [Johnsson, *Vigselboken*] Guds välsignelse fick paret genom vigseln i kyrkan. Enligt svenska Wikipedia så var trolovningen ”en rättsligt binda[n]de överenskommelse om befästelse av en parrelation, som i äldre tider hade samma rättsliga status som bröllop”. Det är väl troligt att det var likadant i Danmark.

I ett brev, daterat 3 mars 1630, till biskopen Mads Jensen Medelfar i Lund skriver Ole Worm:

”Med Ønsket om Guds Velsignelse for vort Forehavende beder jeg Eder meddele mig, om jeg maa komme anden eller tredje Paaskedag ledsaget af et Par Venner for at hilse paa min Kæreste og fejre Trolovelse (efter den kongelige Anordning uden Pragt). Jeg vil enten tage Ophold [sv.: övernatta] hos Dr. Foss eller hos Eder. Hilsen til Eders Familie, især min Kæreste.” [*Breve fra og til Ole Worm*, brev nr 340]

”Med Ønsket om Guds Velsignelse for vort Forehavende” syftar väl på att Ole Worm önskar att trolovningen genom giftermål skall få Guds välsignelse på det som han och Mads Jensen Medelfar redan har kommit överens om, d.v.s. trolovningen mellan Ole Worm och biskopens dotter Susanne. Syftet med resan över sundet är, förutom att hälsa på sin trolovade Susanne, att ”fejre Trolovelse”, d.v.s. att fira trolovningen.

Trolovningen skall ske enligt ”den kongelige Anordning”, d.v.s. i enlighet med det kungliga dekretet (recess). Detta syftar troligen på *Christian IV:s pestförordning* av den 15 januari 1625. §13 *Sammankomst* lyder (i modern danska): ”I pesttid skal der heller ikke holdes nogen store bryllupper eller anden sammenkomst. I stedet bør enhver arrangere det hjemme og i sit hus uden nogen gæster.” Här förbjuds uttryckligen sammankomster som större bröllop och liknande. Mindre sammankomster tillåts om dessa hålls hemma i sitt hus och utan några gäster. Det senare bröts kanske i fallet med Ole Worms trolovning.

[<https://danmarkshistorien.dk>]

Bakgrunden till *Christian IV:s pestförordning* var att Danmark hade under perioden 1599–1620 drabbats av flera pestepidemier [danmarkshistorien.dk]. Wikipedia anger att Köpenhamn drabbades av pesten 1536, 1546, 1583, 1601, 1625–1626, 1629, 1636–1637 och 1654–1655. Den medicinska fakulteten vid Köpenhamns Universitetet utgav mellan 1619 och 1709 instruktioner för medicinering vid pestsymtom och man får antaga att medicinerna på universitetet till stor del låg bakom pestförordningen. Caspar Bartholin d.ä.:s son Thomas Bartholin d.ä. (barnbarn till Thomas Fincke) visar t.ex. i sin bok *Historiarum Anatomicarum & Medicarum Rariorum* (1661) hur en pestläkare såg ut.

*En pestläkare på 1600-talet i skyddsdräkt utrustad med näbbförsedd ansiktsmask samt en stav att hålla pest-smittade på avstånd.
[Bartholin, p. 143, Wikipedia public domain]*

Att *Christian IV:s pestförordning* kom just den 15 januari 1625, strax innan den kom till Köpenhamn på våren 1625, kan hänga samman med information om att pesten härjade på hösten 1624 nere på kontinenten. Eftersom pesten härjade i Köpenhamn igen 1629, troligen ända långt in på hösten, var det inte så konstigt om man var försiktig och ville följa *Christian IV:s pestförordning* i samband med den här trolovningen i slutet av mars 1630.

I brevet ber alltså Ole Worm om att få komma till sin blivande svärfar biskopen Mads Jensen Medelfar för att hälsa på sin *Kæreste*, flickvän, för att använda ett modernt svenskt språkbruk. Ordet *Kæreste* kan betyda fästmo, d.v.s. den man är förlovad, eller trolodad, med. Det skulle i så fall innebära att de redan var trolovade med varandra när brevet skrevs. Frågan man kan ställa sig är huruvida de överhuvudtaget hade setts tidigare. Är det så man skall tolka ”for at hilse paa min Kæreste”? Hade Mads Jensen Medelfar och Ole Worm bara kommit överens om giftermålet utan att Ole Worm och Susanne Medelfar hade träffats? Det var väl så det var med arrangerade äktenskap på den tiden för nästan 400 år sedan.

Firandet skulle ske ”uden Pragt”, utan prakt, i all enkelhet, skriver Ole Worm. Det passade sig nog inte att ha ett stort firande med många gäster, dryckenskap och dans när biskopens dotter skulle trolovas.

Det var alltså bara en mindre släktkrets med nära vänner, som t.ex. Niels Foss, som skulle vara med på firandet. Ole Worm skriver också att han skall ”tage Ophold hos Dr. Foss eller hos Eder” vilket indikerar att han redan kände Niels Foss.

Trolovningen skulle antagligen ske i vittnens närvaro. Även om det år 1630 i Danmark juridiskt inte var nödvändigt så var det troligen en gammal tradition. Sveriges lag 100 år senare (1734) stipulerar att ”bör giftoman med fyra witnen när wara, twänne å mannens wägnar, och twänne å hennes. Sker thet annorledes, ware then fästning [trolovning] ogild.” [Johnsson, *Vigselboken*] Detta skulle kunna avspegla en gammal nordisk tradition som har satts på pränt och vi antar att detta var seden i Danmark på 1600-talet när vi försöker få fram deltagarna vid trolovningen.

Vilka kan då dessa vittnen ha varit? Lite indikation om detta får man från ett brev, skrivet två veckor (daterat 17 mars) efter det första, där Ole Worm tackar biskop Medelfar och meddelar exakt vilken dag han och hans vänner, som namnges med släktrrelation, anländer till Lund:

”Tak fordi jeg maa komme anden Paaskedag sammen med min Svigerfader [sv.: svärfar] Thomas Fincke, min Svoger [definieras som ”ægtefælles søskendes mand”] Hans Brochmand og min Broder Michael. Vi sejler til Malmø og vil komme den 30. Marts, saa at Trolovelsen kan fejres den 31. Brochmand skal være tilbage den 4. April til sin Tjenestepiges Bryllup. De ønsker ingen skriftlig Indbydelse, at det ikke skal se ud som Overdaadighed. Ønsker I enkelte andre indbudt, skal jeg skrive til dem.” [*Breve fra og til Ole Worm*, brev nr 343]

Ole Worm skriver i brevet att ”saa at Trolovelsen kan fejres den 31”. Detta skulle kunna tolkas som om trolovningen redan var gjord. Trolovningen skulle också kunna komma att ske den 31 mars före firandet. Kanske man skall se trolovningen här som en slags borgerlig vigsel, men eftersom brudens far var biskop i Lund vid den här tiden torde

det vara självklart att en kyrklig ceremoni också genomfördes senare.

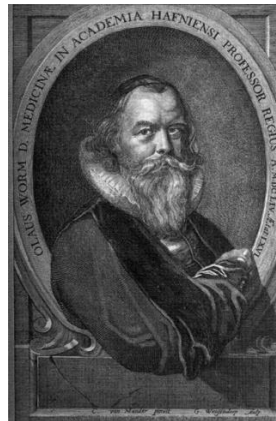
Deltagarna

I det andra brevet skriver Ole Worm att han tar med sig tre personer: sin svärfar (i sitt tidigare äktenskap) Thomas Fincke, sin svåger (i sitt tidigare äktenskap) Hans Brochmand och sin bror Michael Worm. Dessa är väl tänkta att vara vittnen på brudgummen Ole Worms sida. Kanske det räcker med två och Michael Worm kanske är med för att utöva en funktion motsvarande vår tids marskalk eller bestman som ju ofta är brudgummens bror. Beträffande vittnen från brudens sida återkommer vi till längre fram.

Sedan har vi förstås bruden Susanne Medelfar och brudens far Mads Jensen Medelfar, brudgummen Ole Worm samt Niels Foss. Huruvida det även fanns andra vänner och bekanta i Lund som var med är okänt. Om vi ställer upp an- och stamtavlor för de här sju personerna får vi ett antal andra möjliga deltagare. Vi kan från släktnätverket stryka de vid tidpunkten ej levande personerna och barn under myndighetsåldern på 15 år samt personer som kanske befann sig för långt bort för att ta sig till Lund för en trolovningstillställning. Nedan följer en analys och beskrivning av berörda personer, med troliga deltagare markerade i fetstil.

Ole Worm (1588–1654), läkare och fornforskare, var 41 år och professor i medicin vid Köpenhamns Universitet (KU). Han gifte sig första gången 1615 med Dorthe Fincke, dotter till Thomas Fincke. Hon dog 1628. Efter giftermålet med Susanne Medelfar, som dog 1637, gifte han sig en tredje gång 1639 med Magdalene Motzfeldt (1617–1691).

Ole Worms bror **Michael Worm** (f. 1594) var 36 år. Ingen information om honom har hittats.

Ole Worm, 66 år gammal; kopparstick (1655) av Gerhard Wingendorp efter ett porträtt av hans gode vän Karel van Mander [Wikipedia public domain].

Mads Jensen Medelfar (1579–1636), biskop i Lund, var 50 år. Hans första hustru Inger Let, brudens moder, hade dött 1616. Han gifte om sig 1617 med Margrethe Torlovsdatter som födde honom en son året efter. Sonen dog efter tre dagar och Margrethe dog 1619. Redan samma år gifte Mads Jensen sig med sin tredje hustru **Mette Vibe** (1600–1654), dotter till valfångstredaren Mikkel Vibe. Hon var vid tiden för festen 30 år och borde väl rimligtvis ha varit med på festen.

Mads Jensen Medelfar, 54 år gammal; kopparstick av Simon de Pas [Det Kongelige Bibliotek, open access, ingen upphovsrätt].

Susanne Medelfar (1613–1637) var bara 16–17 år. Hon var den första dotter som hennes far gifte bort och hon skulle komma att föda två barn, Villum 1633 och Matthias 1636, innan hon dog ca 24 år gammal, efter sju års äktenskap. Hennes yngre bror Jens föddes 1615 på okänt datum och fyllde alltså 15 det året. Hans deltagande får bedömas som osäkert.

Jacob Madsen (1612–1632) var äldre bror till Susanne Medelfar och år 1630 var han 17 år (nästan 18 år). Även om han var ung borde han väl som äldre bror till bruden ha varit med.

Thomas Fincke (1561–1656), professor, läkare, matematiker och astronom, var år 1630 den äldste deltagaren med sina 69 år. Thomas Finckes hustru Søster Ivers hade dött 1614. Jacob, Thomas Finckes äldste och enda fortvarande levande son och som levde till vuxen ålder, hade just några månader innan fått sitt första barn. Thomas Finckes dotter Margrethe hade varit gift med läkaren Jørgen Fuiren. Han hade dock dött 1628 så de var inte aktuella. Anna, Thomas Finckes äldsta dotter, hade varit gift med Caspar Bartholin d.ä., läkare och professor vid KU. Förutom att han kände flera av deltagarna på festen (Ole Worm skrev till honom bl.a. 1624) hade han, åtminstone sedan 1607, varit Mads Jensen Medelfars ”djupt älskade vän” [Rørdam, *Kirkehistoriske samlinger*, p. 37]. Caspar Bartholin hade dött året innan, men om han hade levt hade han väl varit med på festen tillsammans med Anna.

Thomas Fincke, kanske vid en ålder av ca 80 år; kopparstick av Albert Haelwegh efter ett porträtt av Karel van Mander [Wikipedia public domain].

Niels Foss (1588–1645), provinsialläkare i Lund, var det året 41 år och sedan 1625 gift med **Karen Matthiasdatter** (1605–1664). Niels Foss svärfar, Matthias Jacobæus, som 1614–1620 hade varit livläkare åt Christian IV, var fortfarande i livet 1630 men han nämns inte som medföljande över sundet varför hans deltagande utesluts.

Att Mads Jensen Medelfar kände till Niels Foss framgår av ett brev daterat den 2 oktober 1625 till M. Christen Longborg (ibland Lomborg). Han är den mycket välkända astronomen som är mera känd under namnet Christen Sørensen Longomontanus (1562–1647). Han var 1630 professor i matematik och astronomi vid KU och sedan 1607 gift med Dorthe Bartholin, syster till Caspar Bartholin d.ä. Av brev till och från Ole Worm framgår det också att de två kände varandra. Longomontanus och hans hustru nämns inte i brevet som medföljande över sundet. Detta, och att firandet sker i en mindre släktkrets, gör att vi får anta att Longomontanus med hustru inte var med vid trolovningen.

Ole Worm skrev till Niels Foss ett flertal gånger före trolovningen (åtminstone 11 gånger) och vänskapen dem emellan varade ända till Niels Foss död 1645.

Niels Foss son Matthias var 1630 två och ett halvt år, men han skulle 1656 komma att gifta sig med Hans Brochmands dotter Bodil. Matthias sex år yngre bror Jacob gifte sig 1672 med Bodils tio år yngre syster Dorthe.

Karen Matthiasdatters äldre bror Jacob Matthiesen (1602–1660) blev sju och en halv månad efter trolovningen professor i latin vid KU och 15 år senare biskop i Århus. Han nämns dock inte som medföljande över sundet, så honom får vi stryka som deltagare vid trolovningen. Han gifte sig 1632 med Anna Bartholin, dotter till Caspar Bartholin d.ä.

Från det ovan nämnda kan man dra slutsatsen att det är mycket troligt att Niels Foss var med på festen tillsammans med sin 25-åriga hustru Karen Matthiasdatter (1605–1664).

Hans Brochmand (1594–1638), teolog och professor, var 35 år. Han hade 1623 gift sig med Thomas Finckes yngsta dotter Drude och de hade år 1630 små barn. Drude nämns inte som medföljande över Öresund, så hon var antagligen inte med på festen. Två av hans döttrar skulle senare komma att gifta sig med två av Niels Foss söner (se ovan).

Från deltagarna ovan kan vi få fram namn på personer som skulle kunna ha varit vittnen från brudens sida. Brudens far, Mads Jensen Medelfar, var den som ingick avtal med brudgummen, så han är inte aktuell. Mads Jensen Medelfars hustru Mette Vibe är kanske att betrakta som alltför nära släkt, även om hon inte är mor till bruden; Mette var ju också värdinna på den efterföljande festen, så henne tar vi också bort. Brudens bror Jacob Madsen kanske också är att betrakta som alltför nära släkt. Men det finns två personer som inte är släkt med bruden men som är bekanta med hennes far, nämligen Niels Foss och hans hustru Karen Matthiasdatter.

Avslutning

Trolovnningen ägde alltså rum i pesttidens Danmark. Ole Worm verkade som läkare i Köpenhamn under flera av dessa. Pesten tog 1619 troligen både en dotter (namn okänt) till honom samt hans mor Inger Olufsdatter; 1628 tog pesten hans första hustru Dorthe Fincke; 1629 hans far Willum Worm, hans syster (namn okänt) och hans svåger Caspar Bartholin d.ä. och 1637 hans andra hustru Susanne Medelfar. Eventuellt dog även Ole Worms svåger Jørgen Fuiren av pesten 1628. Ole Worm själv dog av pesten 1654. Om 1300-talet var det stora pestårhundradet så kanske 1600-talet kan kallas det lilla, något bortglömda, pestårhundradet.

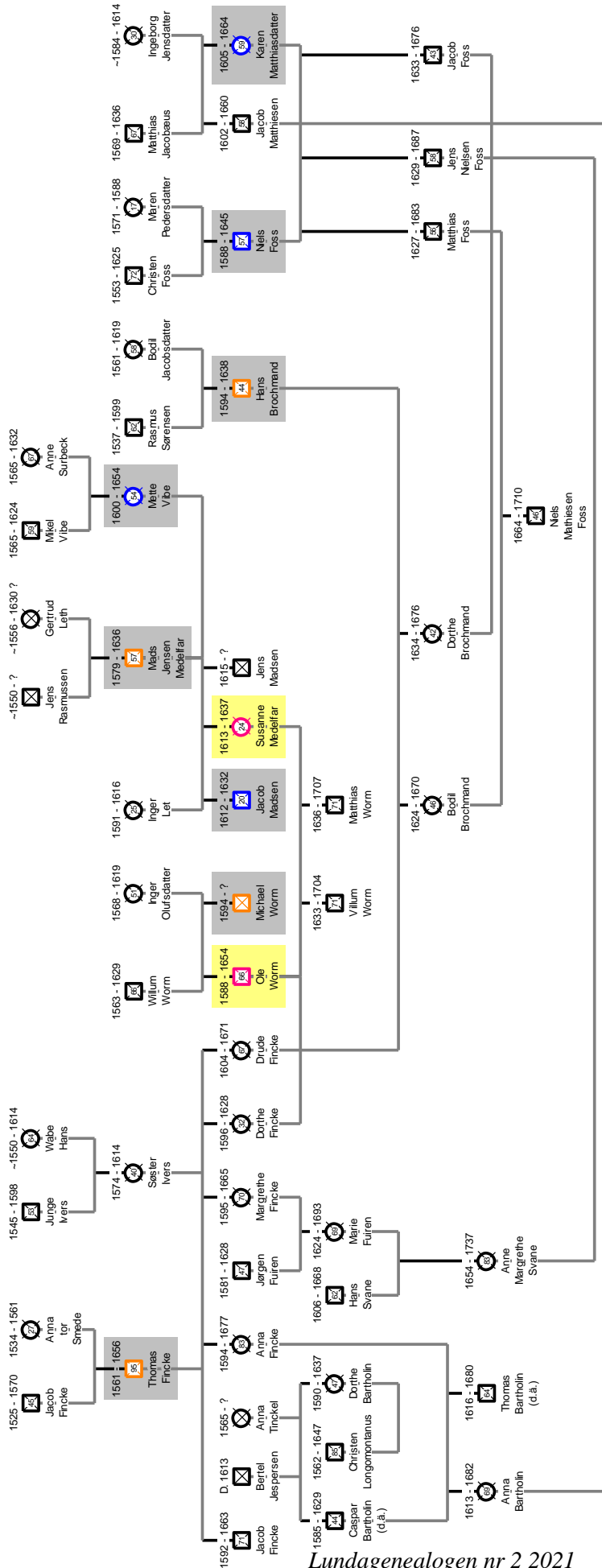
Av de tio deltagarna på festen var tre professorer (och en till blev det senare), tre var läkare och en biskop, så det var säkerligen ett ståndsmässigt firande. Det är mycket man skulle vilja veta om hur det gick till, som t.ex. var det några andra deltagare, vad åt och drack man, var det någon trolovningsceremoni före firandet och hur gick den i så fall till. Annat, som kanske går att hitta i litteraturen, är hur sederna i Danmark var vid den här tiden vad beträffar trolovningar; skilde det sig geografiskt, socialt? Dessutom har här gjorts ett antal hypoteser och tolkningar av gamla danska texter som behöver studeras närmare.

Ulf Ekblad

Ett urval av litteratur och källor

- Bartholin, *Historiarum Anatomicarum & Medicarum Rariorum*, Köpenhamn, 1661 (finns på nätet).
Breve fra og til Ole Worm, I, Munksgaard, København, 1965.
Carøe, *Den Danske Lægestand*, Gyldendal, 1909 (finns på nätet).
Cawallin, *Lunds Stifts Herdaminne*, Lund, 1854.
danmarkshistorien.dk, Aarhus Universitet.
Dansk Biografisk Leksikon, 1934; Gyldendal, 1982; Schultz, 1938.
Ekblad, "Thomas Fincke", *Personalhistorisk Tidsskrift*, 2011:1 (finns på nätet).
Johnsson, *Vigselboken*, Vimmerby (finns på nätet).
Langholz, *Anetavler for berømte danskere*, Dansk Historisk Håndbogsforlag, Lyngby, 1989.
Lunds Stifts Herdaminne, Ser. II, 1 Biskopar och Domkapitel, Arlov, 1980.
Personalhistorisk Tidsskrift, Samfundet for Dansk Genealogi og Personalhistorie (äldre nummer finns på nätet).
Rørdam, *Kirkehistoriske samlinger*, fjerde række [fjärde serien], 5. bind, København, 1897–1899 (finns på nätet).
Sacklén, *Sveriges läkarehistoria ifrån konung Gustav I:s till närvarande tid*, Nyköping, 1822.
Slottved, *Lærestole og lærere ved Københavns universitet*, Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie, København, 1978.
Østerbye, "Slægten Rosenstand", manuskript 2010 (finns på nätet).

Släktskapsförhållanden och deltagare på Ole Worms trolovningsfest 1630

Trobningsparet (Yellow circle)

Säkra festdeltagare (Grey square)

Troliga festdeltagare (Blue circle)

Aktenskap (Horizontal line)

Men/ Son (Square symbol)

Kvinn/ Alder vid död (Circle symbol)

Dotter (Circle symbol)

the alla äktenskap och barn är medtagna.

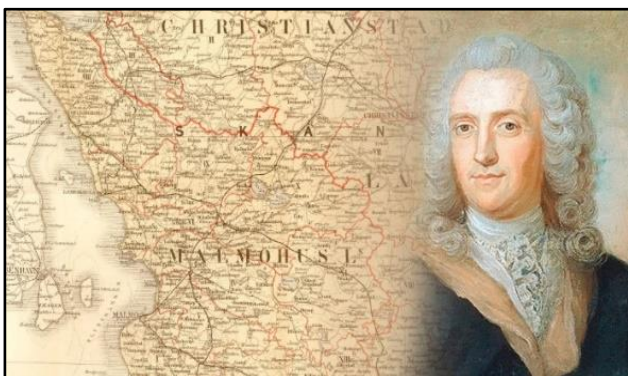
Skomakaren från Fågelsångsdalen

Öster om staden Lund ligger Södra Sandby socken. Genom byn rinner Sularpsbäcken, området runt bäcken heter Fågelsång och där finns spår av gamla tegelbruk och kalkstensbrott.

Utsnitt från Generalstabens karta 1865 (Lantmäteriet, historiska kartor J243-5-1)

Under sin skånska resa 1749 besökte botanikern Carl von Linné (1707–1778) Fågelsång och vid denna tid levde min anfader Ola Nilsson (1702–1770) i Skarnberga 2 med sin andra hustru Truen Rasmusdotter (1726–1771). Vem som är Olas första hustru och mor till min anfader Nils Olsson (1736–1815) har jag inte lyckats finna.

Bildmontage: Rie Hägerdal, Skånska Linnésällskapet

”...ävensom vid den täcka och blomsterrika Fågelsång 1 mil öster om Lund. Ävenså långt ifrån Lund vid Sandby, så att skiffer finnes allestädes, där detta sidlänta fält stryker över landet ifrån västra till östra havssidan, vilket här och där hela vägen visar sig i dagen.”

I Fågelsång finns idag Sveriges enda lokal av örten bäckfräne (*Nasturtium microphylla*). Området är naturreservat och Natura 2000-område Id 3

Bäckfräne. Foto: Margareta Edqvist

Fågelsångsdalen, Sandby socken, Martii 1845

Den sista dagen i vårmånaden mars föddes en liten gosse i Fågelsångsdalen på gården Sandby 15. Fader var husmannen Mårten Olsson (1812–1886) och moder Elna Nilsson (1818–1899) båda från Södra Sandby. Dopet skedde sex dagar senare och faddrar var husmannen vid Walleberg Nils Lejon, hustru Bengta Jönsdotter. Susc. afskedade soldaten å No 15 Sandby Jöns Grahn o dess hustru Anna Jeppsdotter.

Jag som är från Blekinge hade inte innan min släktforskarresa började hört termen husman men har nu lärt mig att den var ”*särskilt vanlig i Danmark och Skåne som beteckning på en bofast man på landet med eget hus.*

I likhet med torparen ägde husmannen inte någon andel i byns marker och skulle betala arrende till markägaren, eventuellt i form av dagsverken, men medan torparen försörjde sig genom att bruka den jord som hörde till torpet, var husmannen hantverkare, soldat eller lantarbetare. Hans mark bestod av hustomten och kanske därtill en beteshage och en mindre åkerlapp som inte kunde räcka till för en familjs uppehälle men möjligen för att försörja familjen med mat. I byarna uppfördes husen ofta längs med bygatan och betecknades gatehus.”

Paret Mårten och Elna hade varit gifta sedan 1836 och gossen Ola var deras sjätte barn. Det hade fötts en liten Ola på gården 1842 men han dog bara fem månader och 23 dagar gammal. I Sverige tillämpades på många håll vad man brukar kalla bunden namngivning och då var en av ”reglerna” att det var vanligt att efter ett syskons död får ofta ett yngre barn samma namn. Så de båda gossarna Ola Mårtensson har sannolikt fått sina tillnamn efter farfar, husmannen i Linnebjergshus, Ola Nilsson (1780–1845).

Sandby 15, Sandby socken

Gården låg längst i sydväst strax söder och öster om Sularpsbäcken eller Fågelsångsbäcken. År 1811 ägdes gården av Sven Osberg (*han var ägare när mina anfäder flyttade dit 1841*) Sandby vindmølla (holländaren) byggdes på denna fastighet 1825 av gamla släkten Osberg. År 1835 ägdes gården och kvarnen av Sam. Osberg. Gården brann ned 1914, då flera andra gårdar brann ned.

Jag undrar så hur gården såg ut - finns det någon karta, målning eller foto?

*På väg mot Fågelsångsdalen
Foto: Thomas Johansson, Karlskrona.*

Östra Gårdstånga 2, Holmby socken

Den 31 oktober 1860 – när Ola Mårtensson är 15 år gammal flyttar han till Östra Gårdstånga 2 i Holmby socken där han blir lärling hos skomakaren Måns Olsson Sandberg. Villkoren för lärlingsutbildningen reglerades av skråordningen. Lärlingarna skulle vara fyllda 14 år och själva lärotiden var mellan tre och fem år.

Lärlingen bodde hemma hos mästaren och kunde användas till allehanda uppgifter i hushållet. De var även tvungna att passa upp på gesällerna.

Åkarp 1, Sandby socken

Efter två år så flyttar skomakare Sandberg till Malmö och då väljer Ola att flytta tillbaka till Södra Sandby och lärlingstiden fortsätter hos skomakare Mårten Persson Åkerlund. Under tiden ändras lärling till gesäll i kyrkböckerna och Ola får tillnamnet Möller.

I Blekinge har vi våra båtsmän med alla dessa båtsmansnamn och där var det brukligt att tillnamnet (ex. Menlös, Kråka, Lustig) följde med torpet. Från början fick många båtsmän sina tillnamn efter personliga egenskaper och därefter gick det i arv till nästa båtsman på torpet. Men hur var det med skomakarnamnen? Finns svaret i nästa husförhörslängd där Ola åter flyttat till Holmby socken och blivit gesäll hos en skomakare Möller?

Västra Gårdstånga 16, Holmby socken

1865 flyttar alltså Ola tillbaka till Gårdstånga och står nu som skomakargesäll hos skomakaren Nils Jönsson Möller. Han är där bara ett år för att återflytta till Södra Sandby. Det står en notering i husförhörslängden ”Skall förhöras innan nattvardsgång sker. Fullgjort 1sta årets? 1866” Kan det ha något med hans gesälltid att göra?

Bröllop anno 1867

Den 19 maj 1867 blir det bröllop i Östra Strö kyrka mellan skomakargesällen Ola Mårtensson Möller i Sandby och Bengta Olsdotter från Wanneberga gård. Det är bådass första gifte. Bengta är född i Lyby och är sju år äldre än Ola och hon är tillika höggravid i åttonde månaden. Paret bosätter sig på Sandby 15 och deras förstfödda dotter Anna kommer till världen i midsommartid.

Östra Torn 25, utom staden

Den 1 november 1868 flyttar den lilla familjen in till Östra Torn 25 och då står Ola som skomakare. Familjen ser då ut så här:

Ola Mårtensson Möller, skomakare
 Bengta Olsdotter
 Anna Möller (1867–1870)
 Maria Möller (1869–1958) – som är min
 morfars mor
 Emma Möller (1872–1950)
 August Möller (1875–1875)
 Edvard Möller (1876–1951 (dödförklarad i
 Sverige 1917)

Gården Östra Torn 25

Den 31 maj 1876 är lyckan stor då det föds en son till som får namnet Edvard. Föräldrarna väljer att eklatera det i tidningen till och med.

Snom Landtförsamlingen:
 Född: Skomakaren Ola Mårtensson Möllers
 son Edvard.

Nr 420, utom Tullarna

Efter åtta år på Östra Torn 25 flyttar familjen 1876 till tomt nr 420, utom Tullarna, och den låg i nuvarande Botaniska trädgården. Vid jämförelse av dagens Google maps och kartan så torde det vara ungefär där Botaniska museet ligger idag med adress Östra Vallgatan 18. Därefter sker mellan 1877–1881 flera bostadsbyten över gatan med adresser nr 42 C och 417 B. Bengta föder 1879, 41 år gammal, en liten dotter som får namnet Alma Fredrika.

I augusti 1880 kommer döden och knackar på och tar med sig Bengta. Dödsorsaken är noterad som Erysipelas phlegmon anticur dext septicemi (rosfeber med allvarlig blodförgiftning med bakterier i blodet). Det skulle gå ytterligare 48 år innan Alexander Fleming (1881–1955) av en slump upptäckte penicillinet, världens första antibiotika som kom att rädda miljontals liv varje år.

Utsnitt från Karta öfver staden Lund, med närmast omgivande jordar. Upprättad åren 1875 och 76, i sammandrag utgivfen år 1878 / af V. Palmcrantz

Finns det några målningar eller foton från denna tid så att man kan se hur bostäderna längs Östra Vallgatan såg ut innan "Botan" byggdes? Jag undrar även var skomakarens hustru fick sin sista vila? Kan det ha varit på Östra Kyrkogården i kvarteret bredvid eller var det vilorummet, med tanke på att den drevs privat som aktiebolag vid denna tid, endast för den mer välbesuttna delen av stadens befolkning?

Nu stod skomakare Möller som änkling, 35 år gammal, med fyra små barn 11, 8, 4 och 1 år gamla. Vad göra? Dottern Emma, åtta år, flyttar till Lunds nya barnhem och förmodligen får min morfars mor Maria, 11 år gammal, se till de små barnen.

Nr 33 A, inom Vallarna

1881 flyttar Ola med sina tre små barn till Sankt Annegatan 12 (idag Sankt Annegatan 4).

Södra gathuset från 1847. Foto Inger Andersson

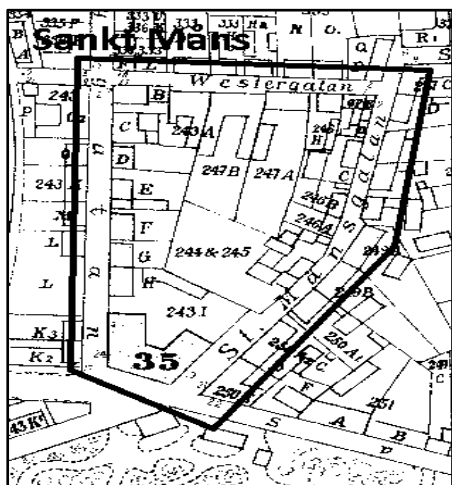
I kyrkobokens sidor för fastigheten bor det flera yrkeskollegor: skomakargesäll Anders Jönsson Winblad, skomakare Anders "Appelberg" Brunnström, skomakargesäll Christoffer Hägglund, handskomakare Isak Andersson för att nämna några.

Nu får Ola ta ett nytt beslut rörande yngsta dottern Alma Fredrika som är två år. Hon flyttar från familjen 1881 för att bli fosterbarn åt den nygifta folkskolläraren August Dellgren (1848–1917) och hans hustru Johansson Jönsson (1856–1906).

Nr 246 B, inom Vallarna

1882 går flyttlasset ännu en gång och det är Ola med sin nu 13-åriga dotter Maria och sin 6-åriga son Edvard som flyttar till Sankt Månsgatan 10. Fastigheten ägs av broläggare/f. banmästare Jöns Trulsson.

Om man tittar runt omkring i kvarteret så bor där skomakare Hans Peter Petersson, skomakargesäll Carl August Jonasson Lindell, handskomakare Gustaf Wilhelm Malmros, skomakargesäll Anders Peter Skånberg. Var det hos någon av dessa Ola jobbade? Var det samma hus som har adress Sankt Månsgatan 10 idag och finns det några gamla fotografier på huset?

Drottens rote, kv Sankt Måns

När min morfars mor Maria Möller är 15 år tar hon tjänst som piga och flyttar hemifrån. Hon kommer så småningom att flytta till Danmark och där träffa sin blivande make Karl Alfred

Lundström (1865–1942) och flytta med honom till Blekinge och Karlskrona.

År 1896, när sonen Edvard är 20 år, så är det ett streck över honom i kyrkboken. Han står som sjöman. Därefter försvinner han till obefintlighetsboken och det sista spåret i de svenska kyrkböckerna är att han dödförklaras 1917. År 2000, när jag fann denna uppgift var möjligheterna att söka digitalt obefintlig.

Men en juninatt 2015 gick jag in på Arkivverkets i Norge hemsida och skulle leta efter en emigrerad karlskronabo och när jag var där så passade jag på att göra sökningar på olika släkterelaterade efternamn och socknar och där bara fanns han! Han hade hustru och sex barn och bodde i Kristiania (Oslo). Därefter var bollen i rullning och det visade sig att familjen sedermera emigrerat till Amerika och Edward Miller avled 1951 i Pennsylvania.

I dag har jag kontakt med hans ättlingar som inte hade en aning om var i Sverige Edvard kom från. Men nu uppstår ju nästa fråga – varför hörde han aldrig av sig hem till sin familj i Sverige? Det kanske jag aldrig får svar på men jag är nöjd att jag har knutit samman banden efter alla dessa år.

Skomakare Ola Mårtensson Möller levde hela 39 år på Sankt Månsgatan 10 och skomakaren från Fågelsångsdalen lämnade det jordiska i november 1921. Han är begravd på Norra kyrkogården, tyvärr finns inte graven kvar och enligt kyrkogårdsförvaltningen i Lund så finns det inte inskrivet var han vilade. Det finns ett foto i slakten när döttrarna står runt graven – men det är svårt att lokalisera.

Finns det några spår i arkiven var han bodde i fastigheten, var han arbetade, var han med i någon yrkesförening för skomakare?

Frågorna är många. En historia som gått i familjen är att det ska finnas någon anknytning med Kulturen i Lund och Ola Mårtensson Möllers verkstad där han jobbade. Men nu börjar jag fundera om det är så att "viskleken" började med att någon berättade att Ola bodde och arbetade i närheten av där museet låg/ligger?

Det är belagt att systrarna Emma, Alma och Maria hade kontakt med varandra genom åren och det känns skönt att veta att de inte förlorade den när de nu blev splittrade som barn.

Katarina Möller

Källor:

Kyrkböcker för Södra Sandby, Holmby, Lunds domkyrkoförsamling, Kristiania samt Karlskrona

Kartor över Lund 1878 och 1896

Lantmäteriets historiska kartor

Lunds bevaringsprogram

Lunds Weckoblad 1 juni 1876

Persson, Allan: *Södra Sandby – socken i förvandling*. 2002.

Skånska Linnésällskapet

Åkesson, Ingemar: *Östra Torn: gårdarna med dess bönder och husmän*. 2011

Enligt uppgift - skomakare Ola Mårtensson Möller tillsammans med sitt barnbarn Valdemar Lundström (1892–1974).

Okänt år och okänd fotograf.

Databasen ”Lund inom vallarna”

Var finns platsen, huset? En fråga som många släktforskare ställer sig under forskningens gång. När det gäller städerna är det inte alltid så enkelt att reda ut.

För Lunds del är husförhörslängderna uppsatta efter de fyra rotarna och därunder efter löpande tomtnummer men ingen gatuadress. Det står kanske t.ex. ”Nr 145 B” – vad betyder det, var bodde min släkting egentligen?

Men nu finns det nya möjligheter för medlemmar i Lunds Släktforskarförening att hitta gatuadresserna för de platser inom Lund som våra äldre tiders släktingar bodde på. I samband med årsmötet för föreningen i februari 2021 lanserades en databas *Lund inom vallarna* (LiV) för sökning och översättning från det gamla tomtnumret till en adress, som man förhoppningsvis skall kunna hitta till.

På databasens söksida syns en karta över Lund från 1896. Om man nu söker på ett tomtnummer får man fram gatuadressen som gällde år 1885, i några fall två eller tre adresser, och det beror på att tomten kanske låg i ett hörn eller bredde ut sig mellan två olika gator. Ursprunget till uppgifterna om adresserna kopplade till tomtnummer kommer från en liten handskriven bok av en man vid namn Robert Englundh. Boken finns i Universitetsbibliotekets handskriftssamling och är sökbar via Alvinregistret.

I adressboken finns också kortfattat noterat vem som var ägare till tomten. En kompletterande sökning har gjorts med uppgifter från kyrkoböckerna för att levandegöra människorna med utförligare titel, förnamn, med mera. Här får man dock vara lite observant då adressboken anger ägare vid en bestämd tidpunkt (1885) medan i kyrkoböckerna gäller en tidsperiod på fem till sju år och ägandeförhållanden kan därför ha ändrats.

Vidare får man i databasen fram kvartersnamnen som tomterna låg på. Dessa uppgifter

kommer inte från den nämnda adressboken utan från Lunds bevaringsprogram. Därifrån kommer också uppgifterna om fastighetsbeteckningarna. Därtill har kvartersutsnitt som visar nuvarande kvartersutbredning med omgivande gator tagits fram.

I databasen har länkar lagts in till både Lunds bevaringsprogram och Lunds kulturportal. På dessa sidor kan man läsa om de olika områdenas historia, hitta uppgifter om vissa hus och mycket annan relevant och intressant information. Även direktlänkar till de olika ägarsidorna i Arkiv Digital och Riksarkivet finns inlagda. Här kan man förstås läsa namnen på alla boende på den sökta tomten. I databasen kan man också få fram adressbokens originalsidor.

Dessutom finns en notering ifall adressen har ändrats mellan 1885 och fram till 1970-talet. Detta har härletts med hjälp av fastighetsbeteckningarna och Lunds bevaringsprogram.

Det vanligaste är väl att man önskar göra en sökning utifrån tomtnummer, men det går också alldeles utmärkt att söka efter andra kriterier, som tex kvarter, ägare, gatuadress eller rote.

För att komma åt databasen krävs ett lösenord, vilket man får om man är medlem i Lunds Släktforskarförening. Hur det går till att få lösenordet framgår på föreningens hemsida.

Hittills har databasen varit tillgänglig för våra medlemmar under några månaders tid och rönt uppskattning och uppmärksamhet. Vår förhoppning är att databasen med alla dess uppgifter skall vara ett verktyg till gagn och nytta för våra medlemmar även framöver.

Margareta Arnell

Och var ligger då tomten 145 B? Jo, adressen är Prennegatan 17 i kvarteret Bommen i Wårfru rote. Fastighetsbeteckning Bommen 2. Ägare på 1880-talet var mejerist P. M. Petersson.

Söksidan ser ut så här:

Och resultatet kan se ut så här.

Lunds Släktforskarförening LSF

Lund inom vallarna

Adressregister baserat på Robert Eklundhs förteckning från 1885

Om Lund inom vallarna Skannat original (stor PDF-fil) Hjälp/Söktips Version 1.00 2021-02-13

Fulltext sökning Sök [Sannolikhetssökning (full text-sökning) i all text (liknande Google). Något av orden måste förkomma]

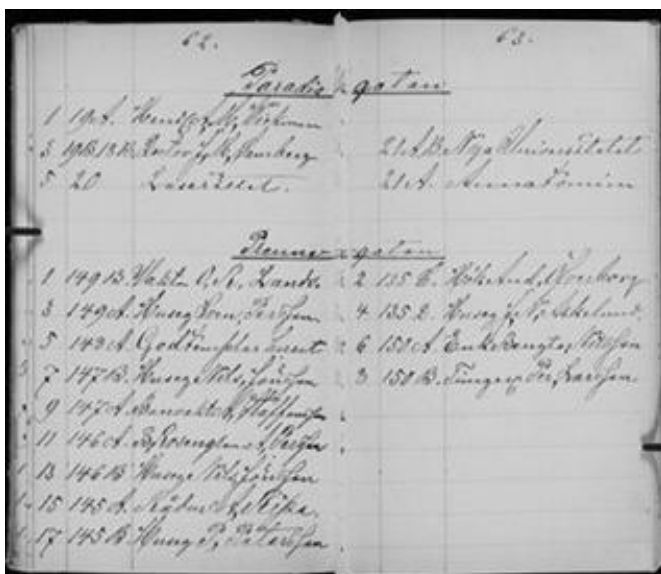
Välj en av: Tomt nr Sök || Kvarter Rote

Sökning efter: 'Tomt nr=145 b'

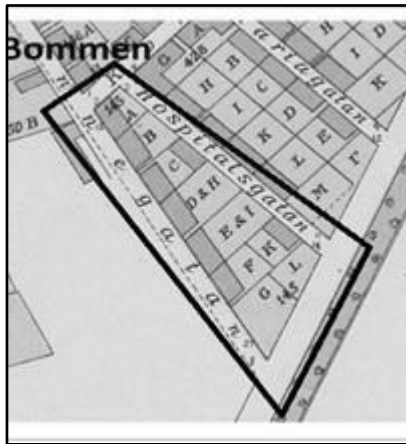
ID	Tomt nr	Sida	Adress 1885	Adressnot	Kvarter	Rote	Ägare	Ägare (Kyrkobok)	Bev-program
231	145 B	62	Prennegatan 17		Bommen	Wårfru	Huseg P. Petersson	Mejerist P. M. Pettersson. A1:88 (1881 - 1887) sida 230.	V 29, Bommen 2

[Rensa](#)

Lunds Släktforskarförening LSF © 2020, 2021

Ett uppslag ur R Englundhs adressbok

*Kvartersutsnitt över kvarteret Bommen
med de omgivande gatorna
Korsgatan, Hospitalsgatan,
Södra Esplanaden och Prennegatan.*

Prennegatan 17, Bommen 2.

Lunds fyra rotar är Krafts, Wårfru, Drottens och Clemens.

Alvin är en nationell plattform för långsiktigt bevarande av digitaliserat material och samlingar och även en katalog över ännu inte digitaliserat material.

Robert Englundhs bok heter *Förteckning över fastigheter och fastighetsägare i Lund 1885*.

Så här går det till att få ett lösenord till databasen

Eftersom databasen är en medlemsförmån behöver du skriva ett meddelande till info@lundsslaktforskarforening.se. Ange **Önskar** lösenord samt ditt namn och din e-postadress.

När du fått lösenordet går du in på föreningens hemsida. Under rubriken Projekt hittar du Lund inom vallarna. Där finns en länk som du klickar på för att komma åt databasen.

Barn avlat under äktenskapslöfte Tre parter - tre livsöden

För 200 år sedan var synen på den ogifta modern för vår tid ofattbart fördömande vilket även spilldes över på deras barn, som blev kallade oäkta. Detta avspeglas i nedanstående livsöden.

Upptakten till Bengta Truedsdotters efterlysning i Post- och Inrikes Tidningar i oktober 1828 hade sin grund i en tilldragelse i Ystad den 4 november 1819, där hon under äktenskapslöfte födde ett gossebarn.

Detta finns också noterat i husförhörslängden för Ystad Sankt Petri 1824: *Säger sig enl. Prestsed? hafva ett Barn med Guldsmed.ges.Tillander (sic) i Malmö (resten oläsligt).*

Sonen Frits påstods då befinna sig i Tranås, där morföräldrarna levde på nr 14.

Vad innebar då termen ”under äktenskapslöfte”?

Enligt 1734 års lag var mannen tvungen att ta kvinnan till hustru om de haft sexuell umgänge under äktenskapslöfte. Fullföljde inte mannen sitt löfte kunde kvinnan ändå förklaras som hans äkta hustru. Lagstiftningens flexibilitet när det gäller äktenskapets ingående kan uppfattas som samhällets långtgående önskan om att människor som påbörjat samlevnad skulle ingå äktenskap, detta för att kontrollera och disciplinera människor. I den nyare lagen kom i stället vigseln att konstituera äktenskapet. Den äldre formen för att ingå äktenskap levde dock kvar under lång tid. Förmildrande omständigheter kan tyckas i Bengtas fall - men var hon trovärdig?

De berörda personerna

Kvinnan i dramat hette **Bengta Truedsdotter** och föddes den 15 mars 1788 i Skånes Tranås. 1805 flyttade hon via Herrestad till Ystad Sankta Maria. Där födde hon 1819 sonen Frits. Barnet lämnades till morföräldrarna i Tranås enligt Bengtas egen utsago.

En attest 1822 från Östra Torp vid Bengtas inflyttning till Ystad Sankt Petri nr 233 och 273, attesterad 25 oktober 1823 står: *Efter pålysning ledig, men hon har sagt sig vara förlovad med guldsmedsgesällen Tellander i Malmö.*

I mars 1827 flyttade den nästan 40-åriga Bengta från Sankt Petri till Bromma soldathus i Skåne där hon sannolikt hade fått en städsla hos en nybliven änkeman, korpralen Åke Hurtig med två söner, 10 och 12 år gamla.

I Bromma husförhörslängd skrevs hon till en början som ensam för att senare kopplas samman med familjen Hurtig.

Den 2 oktober 1828 födde Bengta ett flickebarn, Christina, med bistånd av jordegumman Anna Jönsdotter. I födelsenotisen framkommer att soldaten Åke Hurtig erkänner sig som barnafar och han vill äkta Bengta. Flickan dog dock redan i fyraårsåldern.

Inför äktenskapet med Åke Hurtig annonserar Bengta så i Post och Inrikes Tidningar med frågan om guldsmedsgesällen vill fullborda äktenskapet som han lovade henne för flera år sedan. Okänt dock om gesällen någonsin nåddes av Bengtas anrop.

Den 30 december 1829 vigdes Bengta och Åke Hurtig, föregånget av hemligt skriftermål vilket innebar att de skyldiga fick bekänna sina synder inför en präst och några få vittnen för att sedan få syndernas förlåtelse.

Bengta avled den 6 maj 1856 i Bromma, 68 år gammal. Maken, född i Ängelholm 1796, överlevde henne.

Den utpekade fadern **Per Gustaf Tellander** föddes 27 juli 1792 i Jönköpings Kristina. Han hade påbrå från en välkänd jönköpingsläkt av guld och -silversmeder sedan 1600-talet. Troligen gav han sig, som brukligt var på den tiden, ut på gesällvandring. 1813 flyttade han från hemmet i Jönköping till Helsingborg. Fadern hade just dött och modern var död sedan 1804.

1817 kom han till Ystad och blev gesäll hos guldsmeden Nöbbelin på nr 469. 1819 ansåg sig pigan Bengta Truedsdotter trolovad med honom och pekade ut honom som far till hennes son Frits.

1821 lämnade han Ystad för att bli gesäll hos guldsmeden Jacob Möller, som har en gata uppkallad efter sig i Malmö. Tellander bodde hos sin arbetsgivare i 8:e roten, tomt 739, kv Tranan vid Engelbrektsgatan. Något år senare anges han vara utflyttad till Jönköping.

Omkring 15 år av hans leverne är okänt men hans dödsnotis påträffades i Jönköpings Sofia genom LSF:s "Kom loss"-tjänst. Per Gustaf Tellander dog den 14 juli 1838 genom drunkning. Han finns dock ej noterad i husförhörslängden för Sofia.

Sonen **Frits** föddes den 4 november 1819 som oäkta barn i Ystad Sankta Maria, kvarteret Magnus nr 132 i vagnmakare Vogels hushåll, idag Gaffelgränd 16. Barnmorskan fru Bode var gudmor vid dopet och förmodligen också behjälplig vid förlossningen. Truls Pehrssons hustru Hanna Påhlsdotter stod som vittne. Enligt modern lämnas han till Tranås.

Där påträffas han första gången på nr 12 hos åbon Nils Olsson med noteringen "kom från Ystad 1817" vilket torde vara en felskrivning eftersom han föddes först 1819. Han skulle således ha vistats hos Nils Olsson i 14 år innan Frits, som nu kallas Jönsson, 1834 flyttar till nr 14, morfadern Trued Mårtenssons gård. Där stannar han i ett år innan han flyttar vidare.

Här är första gången det används ett patronymikon. Varifrån namnet kommer är en gåta.

Enligt dåtida namnbruk skulle en Jöns då varit fadern. Hade modern farit med osanning? Så sent som 1828 bedyrade hon att hon var trolovad med guldsmedsgesällen.

Efter 1834 fortsatte Frits Jönsson att ha ettårlånga kontrakt på olika gårdar i Tranås. Hans sista tjänst innan han i oktober 1844 flyttar till Everlöv i Tryde var på nr 28, Tranås gästgivaregård och skjutshåll med stolta anor från slutet av 1600-talet. Gästgivare och befallningsman var Anders Petter Klein

Utmärkande för Frits är att han vid alla husförhör i Tranås har omväxlande "litet a" eller "ab" i innantilläsning, men att "rabbla" katekesen utantill bara "b" dock "ab" i förklaringar.

Med sig till Tryde fick Frits ett lysningsbevis eftersom han ämnade gifta sig med Elna Nilsdotter född 1813 i Everöd i Tryde socken. Vigseln ägde rum den 23 mars 1844. De fick en dotter, Hanna, 1848. År 1857 dog första hustrun. Frits gifte om sig den 11 november 1859 med Hanna Olsdotter Norbeck, som var född 1831 i Tryde. Hon var en förening av de två släkterna Norbeck och Hollbeck från sydöstra Skåne. Hanna och Frits fick fem barn som nådde vuxen ålder.

Frits dog den 13 mars 1880 i Tryde.

Slutord

Sex vuxna barn lämnade Fritz och hans båda fruar efter sig. Det är genom deras ättlingar jag hoppas få napp på en DNA-matchning som kan utesluta eller bekräfta guldsmedsgesällen men kanske också klargöra Fritz patronymikon Jönsson. Glädjande nog fick jag i dagarna en matchning med dottern Hanna från Fritz första äktenskap. På så sätt kan man jämföra och sortera bort matchningar från barnen i andra äktenskapet.

Sigbritt Jönsson

Källor:

Post- och Inrikes Tidningar 7 oktober 1828
Gustaf Upmark: *Guldsmedsämberet i Jönköping*. 1917
Martin Andersson, *Sydsvenskan* ang Jacob Möllers hus i Malmö.
Kyrkböcker för Ystad Sankta Maria och Sankt Petri, Bromma, Malmö Sankt Petri, Jönköping Kristina och Sofia, Tranås, Tryde

Program hösten 2021

Höstens medlemsträffar i LSF kan förhoppningsvis genomföras som fysiska möten i vår lokal på **Träffpunkt S:t Laurentiigatan 18** (till vänster in på gården).

Ändringar meddelas på föreningens hemsida www.lundsslaktforskarforening.se samt genom utskick av nyhetsbrev i god tid före mötet.

Anmälan görs i formuläret på vår hemsida. Digitala möten genomförs i Zoom. **För digitala möten är anmälan obligatorisk** då vi skickar ut en länk till mötet via e-post.

Lördagen den 11 och söndagen den 12 september

Släktforskardagarna i Göteborg 2021 – digitalt evenemang. Närmare info hittar du på hemsidan <https://sfd2021.se>

Torsdagen den 16 september kl 19. Medlemsträff, genomförs digitalt i Zoom

Bebyggelseantikvarie Otto Ryding berättar under rubriken **Skorstenarnas stad - ett föredrag om Lunds industrihistoria**.

Under 1800-talet var Lund en betydande industristad. Medan stadens akademiska historia utförligt har skildrats har stadens industrihistoria ägnats föga uppmärksamhet, något som det är dags att råda bot på.

Torsdagen den 14 oktober kl 19. Medlemsträff

Föredrag av Birgitta Bommarco om **Utvandringen från Färs härad till Amerika 1857** sedd genom tre familjers liv och öden som nybyggare.

I en tidig grupputvandring reste 100 emigranter från Skåne till Minnesota i USA. Efter fem år i det nya landet, när de hade mutat in jord och lyckats bygga några primitiva bostäder, hamnade de mitt i indianupproret "The Dakota Uprising" 1862.

Torsdagen den 11 november kl 19. Medlemsträff

Föredrag av Birgitta Calagos: **Ett ståtligt moment över svensk kvinnogärning. Cilluf Olsson 1847–1916**.

Birgitta berättar om arbetet med sin biografi över konstväverskan, som var hennes mormors moster. Mor Cilluf blev internationellt känd för sin vävkonst och var en av profilerna inom den skånska hemslöjdsrörelsen.

Lördagen den 13 november

Arkivens Dag – **Röster i arkiven**. Närmare info kommer på Arkivcentrum Syds hemsida <http://arkivcentrumsyd.se>

Torsdagen den 9 december kl 19. Medlemsträff

Föredrag av fil. dr. Fredrik Egefur, chef för Arbetarrörelsens arkiv i Malmö: **Arbetaren har inget fosterland - den ungsocialistiska rörelsen i Skåne 1900–1910**.

Ungsocialisterna blev under tidigt 1900-tal alltmer radikala och bejakade antimilitarism och internationalism. De kom på kollisionkurs med moderpartiet och som en av konsekvenserna splittrades ungdomsförbundet 1903. Striden utspelade sig till stor del i Skåne och innebar att det mellan 1903 och 1908 fanns två konkurrerande ungdomsförbund.

Våra medlemsarrangemang i Lunds släktforskarförening sker i samarbete med Sensus Studieförbund.

sensus
STUDIEFÖRBUND